

وکیلان ایرانی
نیلوفر اشتری
وکیل پایه یک دادگستری

می‌توانید سؤال‌های حقوقی خود را از طریق
نشانی ایمیل iranbanoo@icpi.ir
مشاور حقوقی ما در میان بگذارید.

● مادری هستم دارای ۲ دختر ۱۰ و ۱۲ ساله که هر دو مبتلا به بیماری اوتیسم هستند. همچنین از ازدواج قبلی همسر من نیز پسری باقی مانده است که تا زمان فوت همسر من او را ندیده بودم. با فوت همسر من در سال گذشته، پسرش که تا قبل از این خبری از او نبود پیدا شد و اکنون مدعی ارث و میراث - بویژه خانه‌ای که من و دخترانم ساکن آن هستیم - شده است. این مسأله مرا نگران کرده است که خصوصاً در غیاب من، حقوق فرزندانم - با توجه به وضعیت خاصی که دارند - مورد سوءاستفاده و تعدی قرار گیرد. اکنون سؤال من این است که در شرایط حاضر برای حفظ حقوق آنان چه اقدامی می‌توانم انجام دهم؟

وکیلان ایرانی: به زبان حقوقی، افراد مبتلا به اوتیسم (یا سایر مشکلات و بیماری‌های مشابه مثل سندروم دان و...) محجور نامیده می‌شوند. مطابق قانون هرگونه دخالت در امور مالی و غیر مالی محجورین، صرفاً از سوی ولی خاص (پدر یا جد پدری یا وصی منصوب از طرف آنها) آن هم در چارچوب قانون امکان پذیر است. در صورت فقدان ولی خاص (مثلاً در صورت فوت، اغماء، مفقود الاثر شدن، زوال عقل و...) هیچ کس، حتی مادر حق دخالت در امور محجور را ندارد. در این حالت، هر شخص (اعم از مادر، بستگان، آشنایان و...) می‌تواند وجود محجور را به اطلاع مرجع صلاحیتدار (در این مورد اداره سرپرستی امور محجورین) برساند؛ پس از اطلاع اداره مزبور از وجود محجور برای اداره امور محجور، اقدام به تعیین «قیم» می‌کند. اصولاً در مواردی که مادر در قید حیات باشد (همانند مورد سؤال) اداره سرپرستی به درخواست مادر، با قیمومت وی موافقت می‌کند و مادر را به‌عنوان قیم محجور تعیین می‌کند. با طی این مراحل، مادر می‌تواند به‌عنوان قیم محجور، در چارچوب قانون و با نظارت اداره امور سرپرستی اقدامات لازم را در جهت حفظ حقوق محجور اعمال کند.

بنابراین، در خصوص سؤال، قبل از هر چیز شما می‌بایست جهت معرفی خود به‌عنوان قیم به اداره امور سرپرستی محجورین مراجعه نمایید تا با صدور حکم انتساب به قیمومت از مرجع صالح، امکان هرگونه دفاع از حقوق فرزندان شما برایتان میسر شود. همچنین با تشکیل پرونده در اداره سرپرستی، مرجع مزبور از وجود فرزندان شما - با وضعیت خاصی که دارند - مطلع شده و با توجه به سازوکارهای نظارتی مرجع مزبور، نگرانی در خصوص تعدی به حقوق مالی فرزندان نیز تا حدودی برطرف خواهد شد.

● شرط اصلی برای ارث بردن زن از همسرش وجود زوجیت دائمی بین آنها است از مفهوم ماده ۹۴۰ قانون مدنی که قید زوجیت دائمی را ذکر کرده می‌توان چنین فهمید که در نکاح منقطع (متععه یا صیغه) هیچ ارثی برای زن راه ندارد. حتی زن مثل مورد نفقه که می‌توانست آن را در عقد شرط کند، دیگر نمی‌تواند شرط توارث را در نکاح منقطع (موقت) بگنجاند و اگر چنین شود شرط باطل است

حالت‌های خاص

اما وقتی بحث ارث بری زوجه پیش می‌آید چند مورد خاص هم هست که ممکن است برای افرادی مثل سمانه سؤال نباشد اما کسانی باشند که در مورد آن سؤال داشته باشند مثل چند همسری بودن متوفی یا وضعیت ارث زنی که از متوفی طلاق گرفته است. همان طور که می‌دانید قانون به مرد این اجازه را داده است که تا ۴ زن را به عقد دائم خود درآورد؛ پس هر یک از این ۴ زن در صورت وجود، از اموال شوهر ارث می‌برند زیرا که عقد آنان دائمی و قانونی بوده است. ماده ۹۴۲ قانون مدنی در این مورد می‌گوید:

در صورت تعدد زوجات یک چهارم یا یک هشتم ترکه که تعلق به زوجه دارد بین آنان بالسویه تقسیم می‌شود. پس اگر مردی دارای ۲ زن دائمی باشد، پس از فوت در صورت داشتن فرزند یک هشتم اموالش بین زنان وی به صورت مساوی تقسیم می‌شود. اما در خصوص طلاق نیز: اگر شوهر، زن خود را به صورت رجعی مطلقه کرده و در زمان عده فوت کند، زن از اموال شوهر ارث می‌برد. ولی اگر فوت شوهر بعد از انقضای مدت عده بوده یا طلاق بائن باشد (طلاقی که قبل از نزدیکی بوده یا طلاق زن یاثسه، طلاق خلع و مبارات) دیگر زن از مرد در صورت فوت، هیچ ارثی نمی‌برد. ماده ۹۴۳ قانون مدنی این امر را ابراز داشته است. البته در ماده ۹۴۴ همین قانون آمده که اگر شوهر در حالی که به مرضی مبتلا است زن را طلاق دهد و در ظرف یک سال از تاریخ طلاق به علت همان مریضی بمیرد، زن از او ارث می‌برد حتی اگر طلاق به صورت بائن باشد، به شرط آنکه زن در طول این یک سال ازدواج نکرده باشد.

دست آورد: مهریه و جهیزیه.

بله اگر زوجه در ابتدای زندگی مشترک، بخشی از وسایل مورد نیاز زندگی را در قالب جهیزیه تهیه و به خانه شوهر برده باشد، حق دارد تا پس از مرگ شوهر بتواند اثاثیه مذکور را مطالبه کند؛ در خصوص مهریه هم، اگر مهریه را در زمان حیات شوهر نگرفته باشد، باید بتواند پس از مرگ، آن را دریافت کند.

بر اساس ماده ۸۶۹ قانون مدنی، حقوق و دیونی که به ترکه میت تعلق می‌گیرد و باید قبل از تقسیم آن ادا شود، از قرار ذیل است: قیمت کفن میت و حقوق متعلق به اعیان ترکه مثل عینی که متعلق رهن است؛ دیون و واجبات مالی متوفی و وصایای میت تا ثلث ترکه بدون اجازه ورثه و زیاده بر ثلث با اجازه آنها. که از جمله «دیون و واجبات مالی متوفی» مهریه است که باید پرداخت شود. برای همین هم سمانه می‌تواند برای مطالبه مهریه خود به دادگاه خانواده محل اقامتش مراجعه کند و دادگاه نیز بر اساس اموال باقیمانده از مرد، مهریه را به همسرش می‌دهد.

موضوع برای سمانه جالب می‌شود و می‌پرسد که دقیقاً چه کسی مسئول پرداخت این دیون است؟ برایش توضیح می‌دهم که والدین شوهر، همسر یا همسران وی

نباید ممنوع از ارث باشد.» ماده ۸۸۰ قانون مدنی قتل را از موانع ارث دانسته است، یعنی اگر زن، شوهر را که مورث آن می‌باشد عمداً بکشد از ارث او محروم می‌شود.

دیگر محرومیت آن است که در ماده ۸۸۱ مکرر قانون مدنی آمده که کافر شدن زن (همسر مسلمان) پیش از مرگ شوهر مسلمان خود است.

شرط اصلی برای ارث بردن زن از همسرش وجود زوجیت دائمی بین آنها است از مفهوم ماده ۹۴۰ قانون مدنی که قید زوجیت دائمی را ذکر کرده می‌توان چنین فهمید که در نکاح منقطع (متععه یا صیغه) هیچ ارثی برای زن راه ندارد. حتی زن مثل مورد نفقه که می‌توانست آن را در عقد شرط کند، دیگر نمی‌تواند شرط توارث را در نکاح منقطع (موقت) بگنجاند و اگر چنین شود شرط باطل است.

● سایر حقوق سمانه

بله سمانه حق دارد که به هم بریزد و احساس درماندگی کند. سهم الارث سمانه به عنوان همسر و کسی که دوشادوش متوفی در این زندگی تلاش کرده و خون دل خورده ناچیز است. بنابراین ناچار است مابقی اموال را از راه مطالبه سایر حقوقش که قانون به او ارزانی داشته به

